

Deklaracja z Halmstad

Demokracja lokalna i podejście partycypacyjne na obszarach wiejskich jak i poza nimi wspiera Europę rentowną dla wszystkich

W dniach 1-2 grudnia 2021 r. w Halmstad w Szwecji odbyła się konferencja ELARD „Obchody 30-lecia LEADER-a”. Podczas tej konferencji 149 delegatów z 22 krajów europejskich, reprezentujących około 2000 lokalnych grup działania (LGD) LEADER w Europie, sieci organizacji z obszarów wiejskich, instytucje zarządzające, Komitet Regionów i Komisję Europejską, spotkało się i omówiło długoterminową wizję dla obszarów wiejskich oraz przyszłość podejścia LEADER / Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS). Poniższe wnioski zostały opracowane w trosce o przyszłość Europy.

URZECZYWISTNIANIE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

1. Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich

Z zadowoleniem przyjmujemy strategiczną i ustrukturyzowaną inicjatywę na rzecz silnych, skomunikowanych, odpornych i dobrze prosperujących obszarów wiejskich w całej Unii Europejskiej. ELARD, krajowe sieci LGD i same grupy oczekują integracji i włączenia do dalszych działań na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym. Z niecierpliwością oczekujemy współpracy w ramach paktu na rzecz obszarów wiejskich, ale także w innych inicjatywach na różnych poziomach, w których powinni być zaangażowani interesariusze z obszarów wiejskich – ELARD, krajowe sieci LGD i same LGD są jedynymi podmiotami wiejskimi o tak szerokim zasięgu organizacyjnym. Proponujemy, aby zarówno UE jak i rządy państw członkowskich i regionów zrewidowały swoje budżety i zapewniły wystarczające środki, aby *Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich* stała się rzeczywistością już teraz – w obecnym pandemicznym czasie Europa ma możliwość podjęcia działań. Popieramy zatem pomysł francuskiego Senatu, aby do *wizji* dołączyć agendę na rzecz obszarów wiejskich z prawdziwego zdarzenia.

2. Promowanie racjonalizacji zasobów na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Członkowie ELARD nieraz są świadkami nieskuteczności funduszy dostępnych na obszarach wiejskich. W takich przypadkach widzimy, jak kilka instytucji, projektów i podmiotów pracuje niespójnie przy dystrybucji zbyt małych środków. Promowanie współdziałania i optymalizacji funduszy pomiędzy organizacjami publicznymi zapewnia wspólną pracę na rzecz długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich. To współdziałanie powinno być przekrojowym priorytetem strategicznym w strategiach krajowych i regionalnych. Niezbędne będzie zagwarantowanie stałego dialogu między ministerstwami, władzami regionalnymi, gminami i lokalnymi grupami działania oraz innymi podmiotami w celu usprawnienia terytorialnego rozwoju obszarów wiejskich.

3. Przejrzystość w zakresie gwarantowanych usług w ramach umowy społecznej

Wzywamy nasze rządy i instytucje na różnych poziomach, aby zapewnili uwzględnianie nowoczesnych rozwiązań przy projektowaniu pakietów usług dla swoich obywateli. Ponadto proponujemy, aby rządy i instytucje uwzględniały kryteria inne niż opłacalność ekonomiczna przy podejmowaniu decyzji o dostępie do usług dla ich mieszkańców. Jako obywatele wiejskiej Europy chcemy zobaczyć, w jakim stopniu jesteśmy częścią umowy pomiędzy podatnikiem a rządem, która obejmuje również dostęp do usług. Jednym z rozwiązań mogłoby być zdefiniowanie pakietu gwarantowanych podstawowych usług, na które każdy obywatel może liczyć. Innym rozwiązaniem

może być opracowanie przejrzystego procesu decyzyjnego dotyczącego usług na wszystkich poziomach, uwzględniającego kryteria, takie jak zrównoważony rozwój ekologiczny i społeczny. Jeśli obywatele będą świadomi tego, czego mogą oczekiwać od swojego rządu, będzie więcej miejsca na innowacyjne rozwiązania, które uzupełnią braki.

4. Dobrobyt jako element atrakcyjności

Obszary wiejskie są atrakcyjne, ale mieszkańcy muszą móc liczyć na podstawową opiekę społeczną. Wzywamy rządy krajowe i regionalne do odpowiedzialności za zapewnienie wszystkim obywatelom wszystkich obszarów geograficznych równych możliwości korzystania z systemu opieki społecznej, który ma zapewnić nam wszystkim zabezpieczenie społeczne. Mieszkańcy obszarów wiejskich również potrzebują podstawowego poziomu dobrostanu poprzez wsparcie osób w starszym wieku, wsparcie na utrzymanie dzieci i opiekę medyczną. Aby to zapewnić, nasze społeczeństwo potrzebuje usług socjalnych, takich jak placówki opieki zdrowotnej, placówki edukacyjne, takie jak szkoły, szkolenia zawodowe i przedszkola, a także instytucje wsparcia dla osób starszych i szpitale rozmieszczone w całej Europie, w tym na obszarach wiejskich.

5. Decentralizacja

W celu promowania decentralizacji biur i wśród pracowników firm, których surowce pochodzą głównie ze środowiska wiejskiego, takich jak m.in. firmy rolno-spożywcze, energetyczne, budowlane czy tekstylne, uważamy, że kluczowe jest, aby sektor publiczny świecił przykładem. Dlatego proponujemy, aby rządy krajowe i regionalne zaplanowały, w jaki sposób należy wdrożyć konkretną decentralizację instytucji i funkcji, a instytucje UE również mogłyby to rozważyć.

6. Zmiana opowieści

Obszary wiejskie są zróżnicowane i dlatego oferują różne możliwości. Lokalne Strategie Rozwoju są najlepszym narzędziem do identyfikowania i formułowania zaleceń dotyczących możliwości. Niektóre możliwości, które wiele obszarów wiejskich posiada, to:

- poprawa jakości życia i zdrowia: bliskość natury i możliwość poprawy jakości życia mieszkańców, a także ich zdrowia fizycznego i psychicznego poprzez tę bliskość, może skutkować poprawą jakości życia i poprawą zdrowia;
- atrakcyjne przestrzenie mieszkalne: mieszkania w pobliżu pięknych terenów rekreacyjnych są atrakcyjnymi obszarami dla mieszkańców oraz dla ewentualnych przybyszów z miast lub innych obszarów wiejskich. Rozwiązania cyfrowe umożliwiają większej liczbie nowych mieszkańców pracę z dowolnego miejsca – mogą wybierać swoją przestrzeń życiową ze względu na atrakcyjność, a nie z powodu sąsiedztwa z miejscem pracy;
- odporność: mniejsze społeczności, w których ludzie się znają i wzajemnie sobie ufają, szybciej się dostosowują do nowych okoliczności, co jest potrzebne w czasach kryzysu. Przestrzeń dla drobnej hodowli hobbystycznej jako uzupełnienie zaopatrzenia w żywność ze sklepów podnosi odporność mieszkańców tego obszaru. Krótkie łańcuchy dostaw mogą jeszcze bardziej zwiększyć odporność, ponieważ żywność pochodzi z obszarów wiejskich. Ludzie zdrowi psychicznie są bardziej odporni jako osoby;
- środowisko i klimat: mieszkańcy mieszkający i pracujący bliżej natury i naszych zasobów naturalnych są bardziej skłonni do uświadomienia sobie znaczenia jej ochrony.

Wzywamy wszystkich zainteresowanych, w tym na poziomie lokalnym na obszarach wiejskich, aby zaczęli głosić inną opowieść o mocnych stronach i możliwościach swojej okolicy. Obszary wiejskie

potrzebują funkcjonalnych i przejrzystych ram usług i opieki ze strony władz lokalnych, regionalnych i krajowych, aby móc wykorzystać szanse.

7. Zapewnienie praw młodzieży wiejskiej i nastolatków

Prawa dzieci i młodzieży wiejskiej, w szczególności te, o których mowa w art. 3, 12 i 31 Konwencji ONZ o prawach dziecka, są zagrożone ze względu na brak dostępności zajęć rekreacyjnych i miejsc spotkań dla młodzieży, w połączeniu z minimalnym lub całkowitym brakiem transportu publicznego. Dlatego należy skupić się na:

- większym zaangażowaniu młodzieży wiejskiej w procesy decyzyjne na wszystkich poziomach,
- elastycznych systemach transportowych dla młodzieży wiejskiej i młodzieży,
- infrastrukturze cyfrowej dla młodzieży wiejskiej,
- zwiększonym dostępie w edukację młodzieży wiejskiej, skupiając się bardziej na umiejętnościach miękkich, uczeniu skoncentrowanym na uczniu i edukacji nieformalnej w celu osiągnięcia naprawdę równego i powszechnego dostępu do wysokiej jakości nauki.

8. Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju

Takich działań potrzeba od zaraz. Wszyscy obywatele muszą być zaangażowani w transformację do bardziej zrównoważonego stylu życia, który powinien zaczynać się od samych obywateli. Wzywamy wszystkich interesariuszy, aby budować na zaangażowanych obywatelach i umieścić temat naszej wspólnej przyszłości na porządku obrad na wszystkich poziomach. Ramy zmian muszą jednak zostać opracowane przez polityków i instytucje nadrzędne. Żądamy działań przy konstruowaniu tych ram i czekamy na konsultacje w tym procesie. Wzywamy instytucje krajowe i europejskie do stworzenia wiarygodnych ram dla osiągnięcia globalnych celów zrównoważonego rozwoju.

9. Spójność Europy

Martwi nas, że głosy krytyczne podnoszą się wokół naszej Unii. Dlatego proponujemy, aby wszystkie polityki i środki wywodzące się z UE promowały również zdobycze Unii. Ponadto we wszystkich programach europejskich należy promować współpracę transnarodową i rzeczywistą wymianę pomiędzy obszarami wiejskimi. Instytucje na poziomach krajowym i regionalnym muszą wziąć odpowiedzialność za zbliżenie Europy do obywateli, a wszystkie zainteresowane strony muszą współpracować, aby tradycyjne media zaczęły relacjonować inwestycje, które podatnicy finansują za pośrednictwem UE.

10. Wzmocnienie roli Lokalnych Grup Działania

Każdy obszar wiejski jest inny i ma inne mocne strony i możliwości, które należy wykorzystać. LGD i ich lokalne strategie rozwoju mają na celu wykorzystanie lokalnych uwarunkowań. LGD są ponadto jedynym instrumentem umożliwiającym globalną, europejską i krajową politykę zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnych, dlatego należy wzmocnić ten instrument wielopoziomowego sprawowania rządów. Wzywamy władze wszystkich szczebli do stworzenia ram wsparcia LGD, o czym więcej poniżej.

WYKORZYSTANIE MOŻLIWOŚCI LEADER-A / RLKS

1. LGD jako partnerzy w politykach publicznych

Po 30 latach chcemy podkreślić, że LGD pracują nad polityką TERYTORIALNĄ i nie sektorową. Nadszedł czas, aby uznać LGD za narzędzie zarządzania daleko wykraczające poza Wspólną Politykę Rolną. Rządy i instytucje na wszystkich szczeblach, zwłaszcza krajowym i regionalnym, powinny

włączyć LGD do swojego programowania w sposób bardziej holistyczny. Byłoby to szczególnie istotne w takich tematach, jak zrównoważony rozwój, starzenie się społeczeństwa, systemy żywnościowe, gospodarka o obiegu zamkniętym, inteligentne wioski, żeby wymienić tylko kilka spośród nich.

2. Promowanie europejskiej społeczności LGD

Współpraca transnarodowa jest ważniejsza niż kiedykolwiek, aby uczynić naszą UE unią nie tylko instytucji, lecz także ludzi. LGD w całej Europie już cieszą się z uczestnictwa w jednej europejskiej rodzinie, którą należy pielęgnować i rozwijać. Ważne jest, aby władze krajowe i regionalne zapewniły LGD ramy funkcjonalne, które umożliwią LGD uruchomienie projektów współpracy ponadnarodowej w dowolnym momencie cyklu programowania w celu znalezienia partnerów ponadnarodowych w całej Europie. KSOW i ENRD powinny wspierać spotkania 'na żywo' pomiędzy LGD z różnych części Europy.

3. LGD jako partnerzy w polityce publicznej

Wzywamy LGD-y, sieci i władze do rozpoczęcia rozmów, promowania i prezentowania dobrych przykładów, które wykraczają daleko poza pojedyncze projekty. Wpływu Lokalnych Grup Działania nie można pokazać poprzez prezentację pojedynczych projektów. To wartość dodana LGD na ich obszarze geograficznym wymaga oceny i prezentacji. Aktywizacja mieszkańców wsi biorących odpowiedzialność za rozwój swojego obszaru lokalnego jest kluczem do wielopoziomowego sprawowania rządów i tylko jeden aspekt wartości dodanej.

4. Młodzież z obszarów wiejskich

LGD, sieci i władze muszą stworzyć przestrzeń dla młodzieży i zaangażować ją, a także włączyć ją do codziennej pracy. W tym celu konieczne jest umożliwienie przez władze ram, m.in. umożliwienie projektów parasolowych dla młodzieży.

5. Działania transformacyjne

Tego typu działania w terenie mają kluczowe znaczenie dla sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami klimatycznymi i środowiskowymi, przed którymi obecnie stoimy. Wiele LGD już przyczynia się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju i jest gotowych podjąć więcej działań. Rządy i instytucje na wszystkich szczeblach muszą pilnie włączyć LGD jako partnerów do tego ważnego zadania.

6. Finansowanie silniejszej, skomunikowanej, odpornej i zamożnej Europy

Nadal uważamy, że zabezpieczenie co najmniej 8% na RLKS w ramach unijnych funduszy EFRROW, EFRR, EFS i EFMR jest konieczne, aby LGD miały realny wpływ – tak stwierdzamy od czasu deklaracji z Tartu w 2016 r.¹. Umożliwia to również miejskim LGD aktywnie kształcić naszą wspólną europejską przyszłość. Domagamy się, aby rozważono możliwość podziału przyszłych programów i projektów skierowanych do mieszkańców obszarów wiejskich – na wszystkich szczeblach – za pośrednictwem LGD.

7. Siedem zasad

Warunkiem wartości dodanej LEADER-a jest przestrzeganie przez wszystkie rządy krajowe i regionalne siedmiu zasad na wszystkich etapach: przygotowanie strategii, wdrażanie i ewaluacja.

¹ <https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/tartu-declaration-leaderclld.pdf>

Chcemy położyć dodatkowy nacisk na zasadę oddolną przy tworzeniu LGD i ich strategii rozwoju lokalnego.

8. Marka LEADER

Proponujemy, aby cały system wsparcia współpracował z marką LEADER / RLKS. Po 30 latach pracy na rzecz partycypacyjnego rozwoju na obszarach wiejskich i poza nimi, LGD powinny być lepiej znane opinii publicznej. Zachowanie logotypu LEADER przez Unię Europejską jest dobrym pomysłem, ponieważ pokazuje, jak wiele lat i w ilu miejscach LEADER był do tej pory obecny na obszarach wiejskich Europy. LGD, sieci LEADER, krajowe sieci obszarów wiejskich i instytucje zarządzające muszą współpracować, aby to podejście było rozpoznawane. KSOW i IZ byłyby bardzo pomocne w prezentowaniu dobrych przykładów pracy LGD. W tej pracy należy konsultować się z LGD i sieciami LEADER.

9. Uproszczenia

Rozległa biurokracja towarzysząca LEADER-owi i RLKS szkodzi narracji zarówno LGD, jak i UE. Wszystkie szczeble, zwłaszcza rządy krajowe, muszą wziąć na siebie odpowiedzialność za uproszczenie – dla klientów – wdrażania RLKS. Należy wprowadzić system administracyjny zaprojektowany specjalnie dla RLKS z uwzględnieniem opinii sieci LGD. Należy unikać wszelkiego nadmiernego uzupełniania wymagań na poziomie krajowym.

10. Harmonogram

Prosimy rządy Państw Członkowskich o rozpoczęcie konkretnego procesu uproszczenia już teraz, aby wprowadzić go na długo przed rozpoczęciem kolejnego okresu programowania. W odniesieniu do LEADER-a 2023-2027 wzywamy władze wszystkich szczebli do zapewnienia pełnej operacyjności LGD do 1 stycznia 2023 roku. Oznacza to, że wszystkie lokalne strategie rozwoju powinny zostać zatwierdzone, a odpowiednie umowy z LGD podpisane, aby LGD mogły rozpocząć działalność 1 stycznia 2023 r.

Wnioski wynikające z dyskusji panelowych oraz debat zostały skonsultowane z uczestnikami konferencji oraz w dniach 06-17 grudnia 2021 r. z wszystkimi 29 sieciami członkowskimi ELARD z całej Europy po jej zakończeniu.

Dodatkowe informacje:

Marion Eckardt

Prezes ELARD

e-mail: marion.eckardt@elard.eu

www.elard.eu

Wersja polska – Jednostka Centralna KSOW, CDR Oddział Warszawa